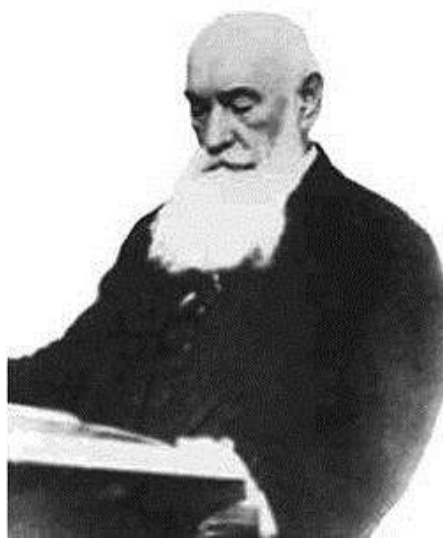

ЗВО «Університет Короля Данила»

Бібліотека ЗВО «Університет Короля Данила»

Бібліотека

**ВОЛОДИМИР ДОМЕТ САДОВСЬКИЙ
В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
(до 160 -річчя з дня народження)**

Довідкове видання

Івано-Франківськ

2025

Володимир Домет Садовський в історії української культури (до 160 - річчя з дня народження) : довідкове видання / укл : Чікальова С.О. Івано Франківськ: ЗВО « Університет Короля Данила» , бібліотека, 2025 . 18 с.

18 серпня 2025 року минає 160 років від дня народження священика, доктора богослов'я Володимира Садовського – активного діяча на ниві музичного мистецтва, церковного і світського, автора обробок церковних композицій і коляд. В історію української культури Володимир Садовський увійшов як священик, музично-громадський діяч, хоровий диригент та організатор хорів, музичний критик, музичний публіцист, видавець, співак, бібліофіл. У кожній ділянці, до якої докладався митець – це його безкорислива відданість для праці задля української національної ідеї, , якісна подача українського мистецтва . Донедавна діяльність та спадщина Володимира Домета Садовського (1865–1940) була забута. А тим часом вона справді заслуговує на увагу дослідника: священик, хоровий диригент, співак, громадський діяч, видавець, музичний критик, – постать багатогранна, яка безумовно займає почесне місце в історії культури. У багатогранній діяльності Володимира Домета Садовського спів займав центральне місце.

Був В. Садовський також бібліофілом і колекціонером: назбирав одну з найбільших на той час приватних музичних бібліотек, а також колекції мистецьких творів (писанок, картин художників).

Інформація сприятиме збереженню та поглибленню нашого спільного культурного спадку та історії України. Музика – це маркер культурного життя держави., а культура — це те, що гуртує нас, визначає як політичну націю.

В історію українського хорового виконавства у Галичині Володимир Домет-Садовський (1865–1940) увійшов трьома взаємопов'язаними напрямками своєї діяльності: як організатор хорів, їх диригент та музичний критик хорових концертних виступів.

Перші спроби В. Садовського як організатора хорів мали місце в час навчання його в Львівській духовній семінарії. У 1889 та 1890 рр. він брав участь у двох студентських мандрівках у складі організованих при них чоловічих хорів, названих від кількості учасників хору (12-ро, або 16-ро). У 1889 р. керівником хору-«дванадцятки» був Остап Нижанківський, а В. Садовський брав участь у мандрівці як співак хору. Друга подорож, яка тривала з 28 серпня по 18 вересня 1890 року з «артистичною шіснацяткою» (як її названо), була організована безпосередньо В. Садовським, який виконував функції диригента і співака хору. Кошти, виручені з обох мандрівок, були передані на фонд побудови будинку для українського театру у Львові. Організаторська практика, здобута В.Садовським у мандрівках, була поштовхом його діяльності як організатора хорів і хорового диригента у Городку коло Львова (1891–1892), у Завадові (1892–1899), Збаражі (1892–1894). У цих містечках свого священничого служіння В. Садовський був організатором народних хорів, однак через відсутність документального матеріалу годі щось деталізувати про це.

Після призначення у 1894 р. співпрацівником греко-католицької церкви св. Варвари у Відні, В. Садовський і тут не покинув справи організації хорів. Церковний хор, яким керував В. Садовський впродовж усього періоду своєї служби у Відні (до 1901 року), став візитною карткою храму.

До організації хорів має стосунок ініціатива скликання у 1899 р. з'їзду українських музикантів з метою утворення «Русько-українського союзу любителів музики», який мав централізувати у своїх руках реформи музичного життя і музичного освітництва в Галичині. В. Садовський, працюючи в той час у Відні, долучився до підготовки з'їзду в основному дописами і роботою над статутом майбутнього союзу. Метою статуту передбачалося серед іншого

плекання вокальної музики шляхом заснування музичних товариств, їхньої активної концертної діяльності, влаштування співацьких і музичних з'їздів . В окремо розроблених В. Садовським завданнях майбутнього союзу [з автографу ці завдання опубліковано: передбачалося об'єднання усіх співацьких товариств (зокрема «Боянів»), створення нових, уніфікацію методики хорових вправ, видання підручників для керівників хорів, введення літніх курсів для хорових диригентів, стимулювання композиторів до написання хорових творів і видання кращих хорових композицій, плекання здібних музикантів, найперше співаків, матеріальна підтримка для здобуття ними належної освіти. Участь В. Садовського в цій ініціативі, розроблені ним завдання «Союзу» свідчать, що митець мислив хори не тільки як носія й популяризатора однієї з найпрезентабельніших ділянок української композиторської музичної творчості, але й як ту організаційну підставу, на якій можливо збудувати будівлю української професійної музичної освіти. На жаль, ініціативі цій не судилося втілитися, але всі ці завдання успадкував створений у Львові 1903 року «Союз співацьких і музичних товариств», на перших загальних зборах якого В. Садовський був присутній як представник від «Перемиського Бояна». Зі своїм призначенням в 1901 році на посаду капелана у Перемишлі В. Садовський, мабуть, в силу нестачі часу і можливостей відходить від справи організації хорів. Але саме в цей перемишльський період значно активізується його музично-критична діяльність, оцінка хорових концертних виступів займає центральне місце у його рецензіях.

Після повернення із заслання до Львова впродовж 1922–1923 рр. В. Садовський очолював товариство «Львівський Боян». Його вибір на цю посаду відбувся у кризовий в історії товариства час.

Початки видавничої діяльності В. Садовського припадають на часи його навчання у семінарії. 1885 р. групою семінаристів було засноване музичне видавництво "Бібліотека музикальна". Редактором його став Остап Нижанківський. Впродовж 1885-1886 рр. видавництво видало 10 випусків, у яких побачили світ твори М. Вербицького, І. Воробкевича, М. Кумановського,

О. Нижанківського, А. Вахнянина, М. Лисенка, П. Ніщинського. Однак, 1887-1888 рр. із-за матеріальної скрути видавництво змушене було тимчасово припинити роботу. Тільки 26 листопада 1888 р. опублікованим повідомленням, підписаним К. Студинським, О. Нижанківським, І. Бачинським, В. Садовським, Є. Купчинським, видавці оголосили про відновлення діяльності видавництва / В цьому документі вперше зустрічаємо прізвище В. Садовського як члена видавництва, а фактично він став на чолі видавництва. В цілому, за період 1889 – січня 1891 рр. побачило світ 5 видань видавництва, яке містило твори П. Бажанського, Г. Топольницького, Є. Купчинського, О. Нижанківського та Недільського. В. Садовський був одним із засновників і дописувачем "Альманаху музичного", який виходив в 1904-1907 роках під редакцією Ромуальда Зарицького (з 1906 р. під назвою "Ілюстрований музичний календар"). На жаль, неможливо докладно сказати, чи В. Садовський був причетний до видання впродовж усіх трьох років його виходу в світ. "Альманах музичний" за 1904 рік (повторений другим накладом в 1905 р.) в значній частині становили статті В. Садовського: "М. Лисенко як руско-український композитор", "Руско-українські духовні композитори і їх заслуги коло піднесення церковного співу в Росії (Біографічні начерки)", "Йосиф Кишакевич (Біографічний начерк)", "Взаїмини межі рускою церковною піснью а руским народом", "О критичнім музичнім осуді, та конечности єго виображення", "Відчуванє красок та природна характеристичність родів тонів", "Дещо з споминів про перші артистичні прогульки сьпівацькі в Галичині", "Мішаний хор при храмі св. Варвари у Відни". У 1906-1907рр. видання не помістило жодного матеріалу В. Садовського. 1905 року В. Садовському вдалося організувати музичне фахове видання – журнал "Артистичний Вістник". Ідея цього журналу виникла десь влітку 1904р. і спочатку видавати його планувалося в Перемишлі, але В. Садовський наголосив, щоб видання здійснювалося у Львові. Редактором видання став Олександр Бережницький, а його помічниками стали Іван Труш (пластичне мистецтво) та Станіслав Людкевич (музична частина). Журнал став ареною мистецтвознавчих,

музикознавчих виступів, дискусій високого наукового гатунку, в яких в різний час брали участь І. Франко, С. Людкевич, Ф. Колесса та чимало інших визначних діячів української культури Перший номер "Артистичного вісника" побачив світ 1905 р. В травневому зошиті журналу було опубліковано переклад В. Садовського "Hector Berlioz про хор Придворної капелії в Петербурзі та про Бортнянського", здійснений ще 1904 р. Співпраця В. Садовського з С. Людкевичем в "Артистичному віснику" втілилась у їх співавторстві окремих публікацій. Зокрема, в перших номерах журналу поміщена їх стаття "Наші видавництва і музикалії за останні літа (1900 – 1905)". У десятому – останньому зошиті "Артистичного вісника" 1905 р. – без зазначення авторства і без кінця опубліковано статтю "Наші шкільні співаники", яку вважають статтею С. Людкевича і передруковують серед корпусу його праць. Окрім статейного матеріалу, "Артистичний вісник" містив ще й музичні додатки – нотні тексти творів різних жанрів, обробок. В. Садовський доклав і тут творчої праці, опрацювавши коляду "Бог предвічний народився (напів з Тернопільщини)" у версіях для чоловічого хору (C-dur) та мішаного хору (A-dur).

Палітра жанрових напрямків музичних публікацій В. Садовського доволі різноманітна. За підходом до матеріалу діяч був популяризатором, публіцистом. У публіцистиці В. Садовського найбільше представлені рецензії на концерти і проблемні статті, пов'язані з насущними проблемами біжучого музично-громадського життя. У них основним об'єктом музичної критики В. Садовського є здебільшого концерти-академії, серед програм яких найбільш прискіплива увага критики спрямована на хорове і сольне вокальне виконавство. Серед вокалістів у музично-критичній спадщині В. Садовського є його характеристики виступів Модеста Менцинського, Філомени Лопатинської, Анни Крушельницької, Кліма Чічки-Андрієнка, Олександри Любич-Парахоняк, Олександра Носалевича

Інша галузь діяльності В. Садовського, спрямована на розвиток хорового мистецтва у Галичині, – його музично-критичні дописи про концертні виступи хорів¹ – найбільше активізувалася у перемишльський період його життя (1901–

1914) і вже менш інтенсивно продовжилася після повернення із заслання до Львова. В епіцентрі постійних спостережень критика – виступи хорів «Львівського Бояна» та «Бандуриста». Їхня концертна діяльність того часу – кульмінаційний період виконавської інтенсивності і мистецької зрілості. За твердженнями музикознавців, обидва колективи після періоду становлення в 1904–1905 рр. увійшли в новий професійний етап діяльності. Перехід на засади музичної професійності проявився в поповненні хорів кадрами, які здобували музичну освіту у щойно відкритому Вищому музичному Інституті, і завдяки цьому – в можливості до розширення репертуару монументальними полотнами не лише українських, але й західноєвропейських композиторів. Виступи цих колективів – постійних учасників українських концертів, які проводилися за принципом музичних академій, – становили опору, фундамент будь-якого концерту, були певним показником досягнення музичної професійності, а тому й предметом найбільшої уваги й оцінки.

З усього розмаїття рецензій В. Садовського на хорові виступи рельєфно проглядають ті критерії, які рецензент ставить перед хоровим виконанням.

Так, у рецензії на концерт з нагоди січового Здвигу до столітнього ювілею Т. Шевченка В. Садовського не влаштовує послідовність виконання творів великої форми у програмі «Купального хороводу» А. Вахнянина (з опери «Купало») та першої частини «Кавказу» С. Людкевича: «Щодо великих точок Львівського Бояна, то далося би аранжерам порядку програми закинути, що Людкевича «Кавказ» поставлено як кінцеву точку програми, коли вже і співаки знеможені співанєм і публіка вичерпана слуханєм всяких продукцій музичних і промов, тай умова увага у всіх мусить конечно попустити. [...] Я пересвідчений, що колиб у тім вечері було переставлено «Кавказ» з «Купальним хороводом», то можна би було судити і про повну артистичну і музичну вартість «Кавказу» і публіка була би по «Купальнім хороводі» легенькій собі змістом композиції, в ще милійшій настрою опускала салю». Подібні міркування про розумний уклад програми висловлює критик у рецензії на концерт «на дохід 101».

Попри необхідне і позитивне освоєння хорами великих творів європейської музики, на думку В. Садовського, слід культивувати і твори своїх, українських композиторів, для уникнення повторів виконуваних творів. С

У хорових виконаннях особливої ваги надає рецензент виразності артикуляції словесного тексту, з якого стає зрозумілий зміст композиції і переконливість чи непереконливість його інтерпретації. У концерті 1907 р., виконуючи «Пісні побіди» (інша назва – «Вічний революціонер») С. Людкевича до слів І. Франка, «хор віддав ту пісню лиш декуди зі словами, бо цілого тексту годі було дослухати ся. [...] В додатку дірігент Бандуриста, як майже всі наші великі і малі дірігенти, ігнорують до ціла мензуральний сьпів та метричний поділ композиції на такти, котрі точно означають і віддають композиції, відділюючи батутами [...] не лиш поодинокі части музичної фрази, але й поодинокі слова ба й поодинокі склади, сьпіваючи ірмолойним способом всяку композицію і добру і лиху, витворюючи прямо щось дивовижного. Тому то годі нині розібрати, що яка композиция варта [...]». Аналогічний недолік у виконанні цього ж твору тим же колективом зазначає В. Садовський у рецензії на концерт 10 травня 1911 р. у Львівській філармонії у концерті на дохід 101 українських студентів, які потрапили під судове слідство через боротьбу за національний університет у Львові влітку 1910 року .

У рецензії на Шевченківський концерт 1924 р. зауваження рецензента викликає інцидент з поліцейською заборonoю поетичного тексту кантати Й. Кишакевича «На сонця шлях» (до слів К. Малицької). «Чомусь в словах кантати доглянулася сусідська поліційна влада небезпеки, бо велику частину слів – skonфіскувала. Невже-ж звичайні собі слова пісні могли би захитати підвалинами тої влади? Впорядчики музичної частини концепту мусіли чим скорше пошукати «поетичного гепаратора», який на борзі – себто на коліні – заступив каригідні слова «на трон» на «в гору», – «рабиню» на «святиню», – «ломати гнет» на «спрямуймо лет» – і т. д., які до цілости тексту відносяться так як математично відноситься слово: «грушка» до «петрушки». – На мою неміродайну гадку може би ліпше було в будучім вичеркувані поліцією слова

нічим не заступати а співати самі ноти без слів; сподіваюся, що оно вийде далеко ефективніше – для влади»

Не оминає В. Садовський в оцінці хорових виконань відчуття ансамблю. Насамперед воно стосується вирівняності голосового звучання співаків в межах кожної хорової партії зокрема і балансу звучання всіх голосів разом як цілості.

Отже, попри диригентську діяльність В. Садовський провадив роботу щодо організації хорів впродовж усього свого життя. Початком роботи в цьому напрямі стала організація хору «шіснацятки» і участь в ньому у студентській мандрівці, а кульмінацією – короткочасне керівництво товариством «Львівський Боян» в кризовий період його історії. Усвідомлюючи, що передовсім хорова музика характеризує і презентує українську музику в світі, а хори є носіями новітніх тенденцій в музичному житті краю і фундаментом для закладення основ музичного професіоналізму, В. Садовський не лише організовував хори, але й в період організації з'їзду українських музик клопотався питаннями об'єднання існуючих хорових товариств, активізації їх співпраці, уніфікації їх роботи. Оцінюючи як музичний критик концерти за участю хорів «Львівського Бояна» і «Бандуриста», у ґрунтовних рецензіях В. Садовський висвітлював період найвищого творчого злету цих колективів, який збігся з переходом їх на професійну музичну діяльність і утвердженням їх як провідної української музично-виконавської сили. Рецензії урельєфнюють і критерії оцінки В. Садовським хорових виступів: осмислена вибудова програми, плекання поруч з творами європейських авторів творів українських композиторів, чіткої артикуляції словесного тексту, різні аспекти ансамблевості виконання.

Впродовж останніх років життя (1939–1940) В. Садовський спільно з Й.Кишакевичем підготовляли матеріали по церковному співу – «Правила» і «Декрет». Львівський архієпархіальний собор затвердив їх, коли В.Садовського вже не було в живих – на засіданні 10 грудня 1942 р.²¹. У музично-громадському житті Галичини В. Садовський почав брати участь під час проживання у Відні. Коли 1898 р., після низки публікацій у львівській пресі, з

ініціативи Віктора Матюка було вирішено скликати у 1899 р. З'їзд українських музик для упорядкування навчання музики і функціонування музики у різних ланках громадського і мистецького життя. В. Садовський підтримав цю ідею.

В. Садовський органічно вписується в коло українських діячів кінця XIX – початку XX ст. Як і ціле покоління музичних діячів, які репрезентували українську музичну культуру в Галичині в другій половині XIX ст.,

Був В. Садовський також бібліофілом та меценатом. За життя він згромадив значну бібліотеку, яка містила не лише значну нотозбірню, але також наукову, художню, мистецьку, богословську літературу, добірку давніх рукописних книг і стародруків (про це детальніше у публікації: У повному комплекті, як цілість, бібліотека В. Садовського нині не зберіглася, але окремі видання з неї, оснащені характерною овальною печаткою з підписом, збереглися нині в Інституті літургійних наук Українського Католицького Університету у Львові, Інституті досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. В. Садовський залишив реєстр (список) своєї музичної бібліотеки, який зберігся і нині вже опублікований В. Садовський також колекціонував картини, репродукції і фотографії творів мистецтва, рукописи, карти. Д. Горняткевич згадує, що серед художників найбільше цінив і мав у власній колекції В. Садовський роботи Холодного, Михайла Кричевського, Фотія Красицького, Івана Труша, Олекси Новаківського, Павла Ковжуна, Олени Кульчицької, Миколи Бутовича, а митрополитові Андрею Шептицькому подарував частину своєї колекції писанок роботи селянки Ірини Білявської. Частини своєї бібліотеки та мистецької колекції діяч віддавав у дар українським інституціям у Львові. Так, частина його бібліотеки і мистецької збірки у час заслання В. Садовського опинилася в Національному музеї у Львові. Кустос цього музею Іларіон Свенціцький у звіті про музейні надходження в 1921 р. дає таку характеристику переданій в музей частині бібліотеки: "Про бібліотеку самого о. Садовського належить сказати, що вона є одною з найкращих бібліотек Галицької України по українознавчій і історико-літературній бібліотеці

Франка". Серед матеріалів ювілейного збірника "Двадцятьп'ять-ліття Національного Музею у Львові", виданого під редакцією тогочасного директора музею І. Свенціцького 1930 р. наведена статистика дарів В. Садовського для музею: загально 1574 предмети, серед яких 1399 книг, 54 творів мистецтва, 33 вироби мистецького промислу, 38 альбомів репродукцій і фотографій творів мистецтва, 12 рукописів, та 38 карт. Діяльність В. Садовського, які його сучасників діячів української культури в Галичині кінця XIX – початку XX ст., характеризується багатогранністю. У кожній ділянці, до якої докладався митець, його безкорислива відданість для праці задля української національної ідеї, задля впорядкування напрацювань, якісної, достойної подачі українського мистецтва к і ціле покоління музичних діячів, які репрезентували українську музичну культуру в Галичині в другій половині XIX ст. Однак серед плеяди діячів-священників він виділяється тим, що йому пощастило сім років працювати в європейській музичній столиці (Відні), здобути там значний слуховий багаж, зібрати чималу музичну бібліотеку і потужною самоосвітою надолужити свої знання.

Бібліотека Володимира (Домета) Івановича Садовського (1865–1940) для нас втрачена, але збереглося чимало документів, які висвітлюють її долю. Вона не привертала раніше уваги музикознавців. Бібліотека була доволі об'ємною і містила видання не лише музичні. Тут була представлена і наукова, мистецька, богословська література, добірка стародруків, а також велика нотозбірня, яку складали не тільки нотні видання, а навіть й автографи українських композиторів. Ще за життя В. Садовського його бібліотека викликала інтерес як окремих науковців, так і інституцій. Зокрема, 1901 року, перебуваючи у Перемишлі, книгами бібліотеки В.Садовського користувався Іван Франко: у статті «До руської бібліографії XVIII віку» письменник описує один польський фоліант, знайдений ним «в гарній бібліотеці о. Вол. Садовського в Перемишлі». Вельми цінним джерелом вивчення бібліотеки В. Садовського є два списки його музичної бібліотеки. Ці списки є пам'ятками української музичної бібліографії і з цього огляду вартують публікації. Вони ж свідчать про глибинність ознайомлення мистця з сучасною йому нотно-музичною і

музикознавчою українською і зарубіжною (німецькою, польською, , сприяють виявленню генези музикознавчих ідей В.Садовського. Отже, наведені фрагментарні відомості, про бібліотеку розкривають в особі В. Садовського митця широкої ерудиції (в т. ч. музичної) і рідкісного серед діячів української музичної культури бібліофіла. Бібліотека, зібрана скромним священиком, який не мав фахової музичної освіти, опосередковано вказує на величезну самоосвіту В. Садовського, зумовлену тяжінням до музичної професійності. Подаровані книжки власної бібліотеки для Національного музею, бібліотеки НТШ свідчать про В. Садовського як мецената, про його прагнення хоч якось спричинитися для розвитку культури рідного народу. Укладені В. Садовським два списки документують спроби систематизації власної бібліотеки, а також є важливим і авторитетним джерелом свідчень про неї. Внаслідок несприятливих умов бібліотека не збереглася, але окремі видання з неї зберігаються у різних львівських установах та інституціях, якась частина, ймовірно, знаходиться і в приватних руках. Зібрати і систематизувати інформацію про всі місця знаходження книжок з бібліотеки В. Садовського – дуже амбітне завдання на майбутнє, яке потребує не одного року праці і виявлення відповідних документальних свідчень.

Діяльність Садовського ознаменувала собою етап переходу українського музичного мистецтва з аматорського до професійного періоду.

Рекомендована література:

- * Бурбан М. Українські хори і диригенти: Монографія / М. Бурбан – Дрогобич : Посвіт, 2006. – 640 с.
- * В справі «Львів. Бояна» // Громадський вістник. – 1922. – № 48. – 21 квітня. – С. 5–6. – Підписано : За Виділ «Бояна» : Ярослав Витошинський, заст. голови, Зенон Попель, секретар.
- * Горак Я. Виступи українських співаків у музично-критичній оцінці Володимира Садовського / Я. Горак // Вісник Львівського університету. – Серія мистецтвознавство. – Вип. 11. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – С. 93–101.
- * Горак Яким Два матеріали з віднайдених рукописів Володимира Садовського / Яким Горак // Наукові записки. Серія мистецтвознавство. – Тернопіль ; Київ, 2009. – № 2 (21). – С. 22–32
- * Горак Я. Вокально-виконавська та диригентська діяльність Володимира Садовського / Я. Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Мистецтвознавство. – Тернопіль, 2011. – № 2. – С. 8–16.
- * Горак Я. Виступи українських співаків у музично-критичній оцінці Володимира Домета-Садовського / Я. Горак // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. - 2012. - Вип. 8. - С. 32-43.
- * Горак Яким. Філарет Колесса і Володимир Садовський : до характеристики контактів / Яким Горак // Музикознавчі студії Інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії імені Петра Чайковського : збірник наукових праць. – Луцьк, 2011. – Вип. 7. – С. 135–152
- * Горак Я. Із рукописних матеріалів Володимира Садовського // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім.

Володимира Гнатюка. – Серія : Мистецтвознавство. – Тернопіль, 2011. – № 1. – С. 130–137.

* Горак Я. З'їзд українських музик 1899 року: до історії незреалізованої події // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. – 2013. – №210 ім. Володимира Гнатюка. – Серія : Мистецтвознавство. – Тернопіль, 2012. – № 2. – С. 9–17.

* Горак Я. Р. До характеристики Львівського періоду (1922–1940) діяльності Володимира Садовського / Я. Р. Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство. - 2014. - № 2. - С. 15-24.

* Горак Я. Р. Про музичну бібліотеку Володимира Садовського / Я. Р. Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство. - 2014. - № 1. - С. 3-11 .

* Горак Я. Два матеріали з віднайдених рукописів Володимира Садовського / Горак Яким // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер.: Мистецтвознавство. — Тернопіль ; Київ, 2009. — № 2 (21). — С. 22-32.

* Горак Я., Тихий С. Музична бібліотека Володимира Садовського. *Українська музика*. Львів, 2014. Число 3 (13). С. 65-95.

* Горак Я. До історії та характеристики українських музично-теоретичних підручників у Галичині першого десятиріччя XX століття : методична розробка / Горак Яким. — Львів, 2008. — 37 с.

* Державний Архів Львівської Облaсті. – Фонд 110. – Опис 1. – Справа 803.

* Історія української музики в шести томах. – Т.2: Друга половина XIX ст. / [Редкол. Т. Булат (відпов. ред.), О. Олійник, А. Терещенко]. – Київ : Наукова думка, 1989. – 464 с.

* Людкевич С. У сорокліття «Львівського Бояна» (1891–1931) / С. Людкевич // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи / [Упорядкування, редакція, переклад, примітки З. Штундер]. – Т. 2. – Львів : Видавництво М. Коць, 2000 – С. 379–384.

* Михальчишин Я. Володимир Садовський-Домет / Я. Михальчишин // Михальчишин Я. З музикою крізь життя / [Упоряд. Л. Мелех-Яросевич]. – Львів : Каменярь, 1992. – С. 58–60.

* Рух в українських товариствах. З львівського «Бояна» // Громадський вістник. – 1922. – № 69. – 17 травня. – С. 7.

* [Садовський В.] Виступи Хору Котка у Львові // Діло. – 1926. – № 73. – 3 квітня. – С. 3. – Підписано: Домет.

* [Садовський В.] З концертної салі. Концерт «Бандуриста» // Громадський вістник. – 1922. – № 104. – 29 червня. – С. 5. – Підписано: Домет.

* [Садовський В.] Концерт «Бандуриста» (Рецензійні і інші міркування з приводу львівського концерту «Бандуриста») // Діло. – 1912. – № 113. – 22 (9) травня – С. 1–3; № 114. – 23 (10) травня – С. 1–2. – Підписано: Домет.

* [Садовський В.]. Концерт на дохід 101 // Діло. – 1911. – № 108. – 18 (5) травня. – С. 1–3. – Підписано: Домет.

* [Садовський В.] Лисенкове торжество у Львові. Справоздання нашого фахового рецензента. І день. Академія і концерт. // Діло. – 1903. – № 266. – 25 листопада (8 грудня). – С. 2. – Підписано: Домет.

* [Садовський В.] Мішаний хор при храмі св. Вм. Варвари у Відні // Альманах музичний: Літературна частина Першого ілюстрованого календаря музичного на рік 1904 / Зложив і впорядкував Ромуальд Зарицький. – Львів, 1904. – С. 124–135.

* [Садовський В.] Поклик до співаючих і співолюбивих Львовян // Громадський вістник. – 1922. – № 70. – 18 травня. – С. 7. – Підписано: Домет.

* [Садовський В.] Привітний Вечір Шевченкового Ювил[ейного] Здвигу // Діло. – 1914. – № 148. – 6 липня (23 червня). – С. 3–4. – Підписано: Домет.

* [Садовський В.] Рефлексії з приводу одного концерту // Діло. – 1907. – № 9. – 12 (25) січня. – С. 1–2; № 10. – 13 (26) січня. – С. 1–2.

* [Садовський В.] Шевченківський концерт // Діло. – 1924. – № 59. – 16 березня – С. 3. – Підписано: Дмт.

* Студинський К. Занепад «Львівського Бояна» / К. Студинський // Громадський вістник. – 1922. – № 35. – 1 квітня. – С. 4.

* . Ханик Л. Історія хорового товариства «Боян» / Л. Ханик. – Львів, 1999. – 122 с.

* Франко І. До руської бібліографії XVIII в. / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів в 50 т. – Т. 34. – Київ : Наукова думка, 1981. – С. 389–391.

Використані Інтернет-джерела:

- Горак Я Володимир Садовський . - Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. – 2013. – № -
<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18365/1/HORAK.pdf>
- Яким Горак Філарет Колесса та Володимир Садовський : до характеристики контактів - https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/Rodyna_Kolessiv_Horak_Ya_Filaret_Kolessa_2013.pdf
- Горак Яким Романович Отець Володимир Домет Садовський - діяч української культури Галичини кінця XIX – першої половини XX ст./ - https://kogpa.edu.ua/images/main_dir/nauka/2024/conf/altitudo/Articles/Ostrowa.pdf
- Яким Горак Володимир Домет Садовський в історії української культури . - <http://journals.lnma.lviv.ua/index.php/ukrmuzyka/article/view/59/59>
- Я.Р. Горак Виступи українських – інструменталістів у музично-критичній оцінці Володимира Садовського виконавців -
file:///C:/Users/SChikalova/Downloads/NZTNPUm_2013_1_3.pdf
- Горак Яким. Матеріали до історії видання “Артистичного вісника” / Яким Горак // Вісник Прикарпатського університету. Серія мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 19–20. – С. 306–314.
- Володимир Садовський (Інститут церковної музики). - <https://icm.ucu.edu.ua/volodymyr-sadovskyj/>
- Отець Володимир Домет Садовський – діяч української культури Галичини кінця XIX – першої половини XX ст.. - <https://kogpa.edu.ua/uk/golovna/biblioteka/periodychni-vydannia/126-altitudo-mundi-spiritualis/1421-otets-volodymyr-domet-sadovskyi-diiach-ukrainskoi-kultury-halychyny-kintsia-khikh-pershoi-polovyny-khkh-st>

- До характеристики музично-громадської діяльності Володимира Садовського - <http://ntsh.org/content/do-harakteristiki-muzichno-gromadskoyi-diyalnosti-volodimira-sadovskogo>